ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ ALAIN DUTHEILLET DE LAMOTHE της 21ης Ιανουαρίου 1971*

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Η διαφορά που προκάλεσε το ερώτημα επί του οποίου το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί σήμερα συνοψίζεται ως ακολούθως.

Μια αμερικανική εταιρία, η εταιρία Mark Allen, ειδικευμένη στα είδη καλλωπισμού, κατέθεσε το 1931 σήμα για κρέμα ξυρίσματος με το όνομα Prep, το οποίο καταχωρίστηκε στην Ιταλία το 1933. Με σύμβαση που συνήφθη το 1937 και επί της οποίας θα επανέλθω σε λίγο, η εταιρία Mark Allen μεταβίβασε τα δικαιώματα επί του σήματος αυτού για την Ιταλία στην εταιρία Sirena.

Η σύμβαση αυτή, σύμφωνα με το έγγραφο που περιέχεται στο διαβιβασθέντα φάκελο, δεν περιείχε καμιά παραχώρηση σχετική με μεθόδους παραγωγής, τεχνική ή τεχνογνωσία («know how»).

Κατόπιν τούτου, η εταιρία Sirena παρήγαγε προϊόν, το οποίο διέθεσε στο εμπόριο στην Ιταλία υπό το σήμα Prep, και στη συνέχεια αφενός μεν προέβη σε ανανέωση του δικαιώματος επί του σήματος αυτού στο δικό της όνομα, αφετέρου δε κατέθεσε δύο ακόμα σήματα που αποτελούνταν από το όνομα Prep Good Morning καθώς και άλλα παραστατικά στοιχεία.

Η εταιρία Mark Allen, σε χρόνο που δεν γνωρίζω, επέτρεψε σε μια γερμανική εταιρία να χρησιμοποιεί το σήμα της στην Ομοσπονδιακή Γερμανία.

Η τελευταία αυτή εταιρία διέθεσε τότε στο εμπόριο κρέμες ξυρίσματος υπό τα ίδια σήματα.

Όσο περιοριζόταν να τα διαθέτει στη Γερμανία, η εταιρία Sirena δεν αντέδρασε· όταν όμως η γερμανική εταιρία, μέσω μιας εταιρίας εισαγωγών-εξαγωγών, της εταιρίας Novimpex, άρχισε να διαθέτει τα προϊόντα της στην ιταλική αγορά σε τιμή πολύ χαμηλότερη από της Sirena, η τελευταία άσκησε αγωγή ενώπιον των αρμοδίων ιταλικών δικαστηρίων κατά του εισαγωγέα και των μεταπωλητών για αντιποίηση των τριών σημάτων που είχε καταθέσει.

Οι συνήγοροι των εισαγωγέων ισχυρίστηκαν τότε ενώπιον του Tribunale civile του Μιλάνου ότι τα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ αποτελούν νομικό κώλυμα για την άσκηση των δικαιωμάτων που η εταιρία

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

Sirena ισχυριζόταν ότι έλκει από τη σύμβαση που συνήψε το 1937 με την εταιρία Mark Allen και αφετέρου και γενικότερα από την ιταλική νομοθεσία περί σημάτων.

Ενόψει της διαφοράς αυτής, το ιταλικό δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

1) Έχουν ή δεν έχουν εφαρμογή τα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ στα αποτελέσματα συμβάσεως μεταβιβάσεως σήματος η οποία συνήφθη προ της ενάρξεως της ισχύος της Συνθήκης;

2) Έχουν ή δεν έχουν τα προαναφερθέντα άρθρα 85 και 86 την έννοια ότι κωλύουν τον δικαιούχο σήματος, νομίμως κατατεθειμένου σε κράτος μέλος, να ασκεί το αντίστοιχο απόλυτο δικαίωμα να απαγορεύει σε τρίτους την εισαγωγή προϊόντων που προέρχονται από άλλες χώρες της Κοινότητας, τα οποία αρχικά έφεραν νομίμως το ίδιο σήμα;

Ως προς τα ερωτήματα αυτά πρέπει καταρχάς να κάνω μια προκαταρκτική παρατήρηση.

Μια από τις δυσκολίες αυτής της υποθέσεως οφείλεται πράγματι στο γεγονός ότι τουλάχιστον τρία σημαντικά ζητήματα που έχουν σχέση με την ουσία της διαφοράς δεν έχουν λυθεί μέχρι στιγμής από το εθνικό δικαστήριο:

1) Το ζήτημα, αν τα δικαιώματα επί των σημάτων που επικαλείται η Sirena είναι, είτε εξ ολοκλήρου είτε εν μέρει, δικαιώματα παράγωγα, για να χρησιμοποιήσω τη συνήθη στον τομέα αυτό ορολογία, ή, αντίθετα, πρωτογενή.

2) Το ζήτημα αν, λαμβανομένων υπόψη της ιταλικής νομοθεσίας και νομολογίας, η παράλληλη εισαγωγή προϊόντων που φέρουν σήμα νομότυπα κατατεθειμένο στην αλλοδαπή πρέπει ή όχι να εξομοιωθεί προς αντιποίηση — και είναι γνωστό πόσο οι εθνικές νομολογίες διαφέρουν και μερικές φορές μάλιστα φαίνονται και κυμαινόμενες στο σημείο αυτό. Παράδειγμα, πρόσφατη απόφαση του γαλλικού Cour de cassation της 17ης Απριλίου 1969, Société Radio Téléhall. Φαίνεται ότι εγκαινιάζει στροφή της νομολογίας στο ζήτημα αυτό, στο οποίο μέχρι στιγμής τα γαλλικά και τα ιταλικά δικαστήρια είχαν υιοθετήσει συγκλίνουσες λύσεις, κατά πολύ διαφορετικές, εξάλλου, από τις κρατούσες στα άλλα τέσσερα κράτη μέλη.

3) Το ζήτημα, τέλος, όσον αφορά τα παράγωγα δικαιώματα που θα μπορούσε να προβάλει η Sirena, αν με τη σύμβαση του 1937 μεταξύ της εταιρίας αυτής και της Mark Allen, δεδομένου ότι δεν φαίνεται να πραγματοποιείται μεταβίβαση τεχνογνωσίας («Know-how»), μπορούσαν νόμιμα να της μεταβιβαστούν δικαιώματα, λαμβανομένης υπόψη της ιταλικής νομοθεσίας που είχε εφαρμογή κατά την κρίσιμη εποχή. Το σημείο αυτό αμφισβητείται δια μακρών από τους διαδίκους.

Πρόκειται, εννοείται, για προβλήματα για τη λύση των οποίων μόνος ο εθνικός δικαστής είναι αρμόδιος, αλλ' η αβεβαιότητα αυτή ως προς ορισμένα στοιχεία της ουσίας της υποθέσεως θα οδηγήσει, νομίζω, κατ' ανάγκη το Δικαστήριο, αν θέλει η απάντησή του να είναι πράγματι χρήσιμη για

το ιταλικό δικαστήριο, να την διατυπώσει έτσι ώστε να το διαφωτίσει από άποψη κοινοτικού δικαίου, όποιες κι αν είναι οι λύσεις στις οποίες θα καταλήξει επί των διαφόρων προβλημάτων ουσίας που μόλις εξέθεσα.

Ύστερα από την παρατήρηση αυτή, προτείνω να δοθεί απάντηση σε τρία σκέλη, χωρίς να τηρηθεί αυστηρά η σειρά που επέλεξε το ιταλικό δικαστήριο κατά τη διατύπωση των ερωτημάτων του.

Με το πρώτο σκέλος πρέπει, νομίζω, να καταστεί σαφές ότι στον τομέα των σημάτων εφαρμόζονται οι αρχές που ήδη έχουν διατυπωθεί με τη νομολογία του Δικαστηρίου όσον αφορά το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, σύμφωνα με τις οποίες, αν και η θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Ρώμης δεν επηρέασε καθόλου την ύπαρξη των δικαιωμάτων που προβλέπει η νομοθεσία κράτους μέλους υπέρ του δικαιούχου σήματος, η άσκηση, ωστόσο, των δικαιωμάτων αυτών μπορεί να περιοριστεί από τις διατάξεις των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης.

Το δεύτερο και το τρίτο σκέλος πρέπει να αναλύσουν το τελευταίο αυτό σημείο θέτοντας υπόψη του εθνικού δικαστή μερικές από τις κυριότερες περιπτώσεις όπου η εκ μέρους του δικαιούχου σήματος άσκηση των δικαιωμάτων του μπορεί να επιδέχεται εφαρμογή των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης.

Ας μου επιτραπεί να προχωρήσω σε καθένα από τα σκέλη αυτά.

I — Όσον αφορά το πρώτο, έχω τη γνώμη ότι η αρχή που τίθεται με την απόφαση του Δικαστηρίου Parke Davis όσον αφορά το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας πρέπει να επεκταθεί στο δικαίωμα επί του σήματος.

Σύμφωνα με την αρχή αυτή, όπως έχει υπόψη του το Δικαστήριο, η ύπαρξη των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η εθνική νομοθεσία παραμένει άθικτη, παρόλο που η άσκησή τους μπορεί να περιοριστεί από τις διατάξεις της Συνθήκης της Ρώμης.

Οι λόγοι, ασφαλώς που συνηγορούσαν υπέρ της λύσεως αυτής όσον αφορά το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, οικονομικοί και, μπορεί να πει κανείς, οιονεί ηθικοί ή εν πάση περιπτώσει ανθρωπιστικοί, ισχύουν πολύ λιγότερο για το δικαίωμα επί του σήματος και το γεγονός αυτό, δεν το κρύβω, μου δημιούργησε κάποιους δισταγμούς στο να προτείνω να εφαρμοστούν στα σήματα οι λύσεις που έχουν υιοθετηθεί για την ευρεσιτεχνία.

Η προστασία που προβλέπουν οι εθνικές νομοθεσίες για το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας όπως και για το δικαίωμα επί του σήματος πηγάζει ουσιαστικά από την ίδια ιδέα της εδαφικότητας και πρέπει ήδη να καταβληθεί προσπάθεια για να συμβιβαστεί προς τις θεμελιώδεις αρχές και τους σκοπούς της Κοινής Αγοράς που έχουν σχέση με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων.

Η προσπάθεια αυτή είναι ευκολότερη απ' ό,τι στα σήματα.

Πράγματι, τα συμφέροντα στων οποίων την προστασία αποσκοπεί η περί προνομίων ευρεσιτεχνίας νομοθεσία είναι από οικονομική και ανθρωπιστική άποψη περισσότερο σεβαστά από αυτά που προστατεύει το δικαίωμα επί του σήματος.

Όσον αφορά το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, η προστασία του δικαιολογείται από το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου να ενθαρρύνει και να προστατεύει αυτούς που αφιερώνονται στην ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας, αυτούς που η ανακάλυψή τους είναι συχνά αποτέλεσμα πολυετών ερευνών, σημαντικών πολλές φορές επενδύσεων καθώς και διαρκούς πνευματικής προσπαθείας.

Είναι προφανές ότι οι σκέψεις αυτές ισχύουν πολύ λιγότερο όσον αφορά τα σήματα.

Το δικαίωμα επί του σήματος είχε αρχικά ως σκοπό να εγγυηθεί στον καταναλωτή την ποιότητα ενός προϊόντος, αλλά σήμερα τείνει όλο και περισσότερο (όπως μαρτυρεί η εξέλιξη των εθνικών νομοθεσιών) να μην είναι παρά ένα διαφημιστικό βοήθημα.

Από ανθρωπιστική πλευρά, η οφειλή που μπορεί να έχει το κοινωνικό σύνολο προς τον «εφευρέτη» του ονόματος Prep Good Morning δεν είναι της ίδιας φύσεως, το λιγότερο που μπορεί να πει κανείς μ' αυτή που οφείλει η ανθρωπότητα στον εφευρέτη της πενικιλλίνης.

Από οικονομική άποψη, η κατάσταση είναι, πράγματι, κάπως διαφορετική. Η απόκτηση σήματος δεν απαιτεί, ασφαλώς, εκτός εξαιρετικών περιστάσεων, τις επενδύσεις και το χρόνο που απαιτεί η απόκτηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Υπάρχει, ωστόσο, μια πλευρά που δεν πρέπει να αγνοείται: το κόστος της διαφήμισης. Πρόσφατες έρευνες που έγιναν στις Ηνωμένες Πολιτείες δείχνουν ότι στο κόστος ορισμένων προϊόντων μεγάλης καταναλώσεως η διαφήμιση μπορεί να καλύπτει μέχρι 50% του τελικού κόστους του προϊόντος. Ίσως αυτό να επικρίνεται ή να επικροτείται, αλλά εν πάση περιπτώσει από την άποψη αυτή μπορεί κανείς να αναρωτηθεί αν η περί σημάτων νομοθεσία δεν χρησιμεύει στο να εμποδίζει αυτού του είδους την «κατάχρηση επενδύσεως» που θα υπήρχε, αν ένας έμπορος είχε τη δυνατότητα να επωφελείται της εκ μέρους ενός ανταγωνιστή του διαφημίσεως προϊόντος, το οποίο το κοινό έχει την τάση να αγοράζει μόνο και μόνο λόγω του ονόματος που φέρει.

Στην πραγματικότητα, ωστόσο, δεν πρέπει να αποδίδεται στο οικονομικό αυτό επιχείρημα μεγαλύτερη αξία απ' όση έχει.

Αφενός, η «κατάχρηση επενδύσεων» που μπορεί να προκύψει είναι μάλλον συνέπεια ορισμένης πλευράς του δικαιώματος επί του σήματος παρά δικαιολόγησή της.

Η εταιρία Sirena, αν μπορούσε και επιθυμούσε να κάνει εξαγωγές στη Γερμανία, θα επωφελείτο από τη διαφήμιση «Prep» της γερμανικής εταιρίας όπως κι αυτή από τη διαφήμιση της Sirena στην Ιταλία για το ίδιο σήμα.

Αφετέρου, η ιδιαίτερα αυξημένη κινητικότητα των προσώπων στη σύγχρονη Ευρώπη τροποποιεί τα δεδομένα του προβλήματος. Η Γερμανίδα ή Ολλανδή νοικοκυρά που κάνει διακοπές στην Ισπανία ή στην Ιταλία έχει την τάση να ζητάει το απορρυπαντικό που έχει ακούσει ή δει να προβάλλεται στη χώρα της και, συνεπώς, ο Ιταλός ή Ισπανός δικαιούχος του σήματος θα επωφεληθεί από τη διαφήμιση των Ολλανδών ή Γερμανών δικαιούχων. Είναι αναπόφευκτο.

Στην πραγματικότητα είναι κυρίως νομικοί οι λόγοι που κάνουν δύσκολη κάθε διάκρι-

ση μεταξύ διπλώματος ευρεσιτεχνίας και σήματος από άποψη κοινοτικού δικαίου.

Πράγματι,

1) Το δικαίωμα επί του σήματος, όπως το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, είναι δικαίωμα ιδιοκτησίας, πράγμα που σημαίνει ότι οι διατάξεις των άρθρων 36 και 222 της Συνθήκης που το Δικαστήριο έχει ήδη λάβει υπόψη στη νομολογία του για το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας μπορούν εξίσου να εφαρμοστούν στο δικαίωμα επί του σήματος.

2) Με την απόφαση Grundig της 13ης Ιουλίου 1966, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι, παρόλο που η άσκηση των δικαιωμάτων που πηγάζουν από την εθνική νομοθεσία περί σημάτων μπορεί να περιορίζεται από τις διατάξεις 85 και 86 της Συνθήκης, η ίδια η ύπαρξή τους δεν επηρεάζεται από την ίδρυση της Κοινής Αγοράς.

Οι αρχές πρέπει, συνεπώς, κατά τη γνώμη μου, να είναι οι ίδιες για το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και για το δικαίωμα επί του σήματος, όποιες κι αν είναι οι αποχρώσεις κατά την εφαρμογή τους.

Αυτοί είναι, επομένως, οι λόγοι για τους οποίους, χωρίς ενθουσιασμό από άποψη ψυχικής διάθεσης αλλά και χωρίς πολλές αμφιβολίες από νομική άποψη, προτείνω να δοθεί στο ιταλικό δικαστήριο, όσον αφορά το πρώτο σκέλος, η απάντηση ότι μόνον η άσκηση, αλλά όχι η ύπαρξη, των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η εθνική νομοθεσία στον δικαιούχο σήματος μπορεί να επηρεαστεί από τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Ρώμης.

II — Με το δεύτερο σκέλος της απαντήσεως πρέπει, νομίζω, να διευκρινιστεί το ζήτημα, υπό ποιες προϋποθέσεις η άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος μπορεί να επηρεαστεί από τις διατάξεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

Σχετικά πρέπει, νομίζω, να γίνει διάκριση μεταξύ τριών περιπτώσεων:

Περίπτωση πρώτη: τα προβαλλόμενα δικαιώματα πηγάζουν αποκλειστικά από την εθνική νομοθεσία.

Περίπτωση δεύτερη: τα προβαλλόμενα δικαιώματα πηγάζουν, εν μέρει τουλάχιστον, από σύμβαση που δεν είχε άλλο αντικείμενο ή άλλη συνέπεια παρά να επιτρέψει στον αγοραστή του δικαιώματος επί του σήματος να καλύπτεται από την προστασία που παρέχει το εθνικό δίκαιο στο νόμιμο δικαιούχο ενός σήματος.

Περίπτωση τρίτη: τα προβαλλόμενα δικαιώματα πηγάζουν από σύμβαση η οποία δημιουργεί δικαιώματα ή υποχρεώσεις άλλα από αυτά που πηγάζουν αναγκαστικά από το εθνικό δίκαιο στον τομέα των σημάτων ή η οποία συνδέεται προς άλλες συμβάσεις που δεσμεύουν τους ίδιους συμβαλλομένους ή ακόμα προς παρόμοιες συμβάσεις που έχουν συναφθεί μεταξύ του αρχικού δικαιούχου του σήματος και άλλων δικαιούχων δυνάμει αδείας ή μεταβιβάσεως.

Ας μου επιτραπεί να εξετάσω καθεμιά απ' αυτές τις περιπτώσεις.

Όσον αφορά την πρώτη περίπτωση, αρκεί, νομίζω, να διαπιστωθεί, όπως έκανε το Δικαστήριο σχετικά με το δίπλωμα ευρεσιτε-

χνίας στην απόφαση Parke Davis της 29 Φεβρουαρίου 1968, ότι:

α) το δικαίωμα επί του σήματος καθεαυτό και ανεξάρτητα από κάθε σύμβαση της οποίας θα μπορούσε να είναι αντικείμενο δεν παρουσιάζει συγγένεια προς καμιά από τις κατηγορίες συμφωνιών που αναφέρει το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, αλλά στηρίζεται σε νομικό θεσμό που αναγνωρίζει ένα κράτος και έτσι δεν συγκεντρώνει στοιχεία συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής, όπως απαιτεί η προαναφερθείσα διάταξη·

β) δεν αποκλείεται, ωστόσο, η δυνατότητα εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου αυτού ακόμα και σ' αυτήν την περίπτωση όταν η χρήση ενός ή περισσοτέρων σημάτων έχει αποτελέσει αντικείμενο συμφωνίας μεταξύ των επιχειρήσεων και θα έπρεπε να καταλήξει στη δημιουργία καταστάσεως ικανής να υπαχθεί στις έννοιες των συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων, των αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων ή της εναρμονισμένης πρακτικής κατά το άρθρο 85, παράγραφος 1.

Όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση, κατά την οποία τα προβαλλόμενα δικαιώματα δεν πηγάζουν παρά από σύμβαση που είχε ως μόνο αντικείμενο και ως μόνη συνέπεια να παράσχει στον λόγω αδείας ή μεταβιβάσεως δικαιούχο την προστασία που παρέχει η εθνική νομοθεσία προς το νόμιμο δικαιούχο σήματος, η κατάσταση είναι, κατά τη γνώμη μου, παρόμοια, αν όχι ακριβώς η ίδια, με της πρώτης περιπτώσεως που μόλις εξέτασα.

Πράγματι, αν η σύμβαση έχει αποκλειστικά ως αντικείμενο ή ως συνέπεια να επιτρέψει στον αγοραστή την απόλαυση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει ή θα αναγνώριζε η εθνική νομοθεσία στον αρχικό δικαιούχο του σήματος και αν δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί μεμονωμένα, η κατάσταση του αγοραστή παρουσιάζει έντονες ομοιότητες προς αυτήν του αρχικού δικαιούχου.

Στην περίπτωση αυτή η συναφθείσα σύμβαση δεν μπορεί καθεαυτή να υπαχθεί στην κατηγορία των αναφερομένων στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και μόνο σε περίπτωση που ο συσχετισμός της προς άλλες συμβάσεις θα δημιουργούσε την εντύπωση εναρμονισμένης πρακτικής μεταξύ επιχειρήσεων θα μπορούσε να τεθεί ζήτημα, αν αυτή η εναρμονισμένη πρακτική μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τη νόθευση του ανταγωνισμού.

Πολύ λεπτότερα είναι τα ζητήματα που γεννώνται κατά την τρίτη από τις περιπτώσεις που διάκρινα παραπάνω.

Πρόκειται για την περίπτωση κατά την οποία η σύμβαση οριστικής μεταβιβάσεως ή παραχωρήσεως αδείας εκμεταλλεύσεως του δικαιώματος επί του σήματος, θεωρούμενη είτε μόνη είτε σε συνδυασμό προς άλλες συμβάσεις που έχουν συναφθεί μεταξύ των ιδίων συμβαλλομένων ή προς παράλληλες συμβάσεις που συνδέουν τους αρχικούς δικαιούχους του σήματος με άλλους δικαιούχους λόγω μεταβιβάσεως ή παραχωρήσεως αδείας, έχει αντικείμενο ή αποτέλεσμα ευρύτερο από την αναγνώριση, υπέρ του δικαιούχου, λόγω μεταβιβάσεως ή παραχωρήσεως αδείας, μόνων των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που πηγάζουν από τις εθνικές νομοθεσίες.

Η νομολογία του Δικαστηρίου έχει ήδη παράσχει σχετικά ορισμένες ενδείξεις που θα θεωρήσει ίσως χρήσιμο να διευκρινίσει και να συμπληρώσει με την ευκαιρία της υπό κρίση υποθέσεως.

Έχει ήδη κριθεί με την απόφαση Grundig ότι, όταν μία σύμβαση παραχωρήσεως αδείας χρήσεως σήματος (και ισχύει η ίδια κρίση, mutatis mutandis, προκειμένου περί συμβάσεως μεταβιβάσεως) είναι στενά συνδεδεμένη προς σύμβαση αποκλειστικής αντιπροσωπεύσεως, το κύρος της εξαρτάται από το κύρος της τελευταίας αυτής συμβάσεως από την άποψη του άρθρου 85, παράγραφος 1.

Δεν θα έπρεπε όμως σήμερα να προχωρήσουμε λίγο περισσότερο;

Προβλήθηκε ο ισχυρισμός, ότι η συμβατική σχέση που επικαλείται ή θα μπορούσε να επικαλεστεί η Sirena εμπίπτει στις διατάξεις του άρθρου 85.

Υποστηρίζεται πράγματι από την εταιρία Novimpex ότι η συμβατική αυτή σχέση, θεωρούμενη τόσο καθεαυτή όσο και σε συνδυασμό προς παράλληλες συμβάσεις που συνήψε η Mark Allen με γαλλικές, βελγικές, ολλανδικές και γερμανικές εταιρίες, φανερώνει την ύπαρξη συμφωνιών, αποφάσεων ή τουλάχιστον εναρμονισμένων πρακτικών, οι οποίες απαγορεύονται από την προαναφερθείσα διάταξη της Συνθήκης.

Ως προς το σημείο αυτό γίνεται ιδίως επίκληση επιστολής με ημερομηνία 11 Ιουλίου 1969, απευθυνόμενη από την εταιρία Mark Allen στο δικαιούχο του σήματος Prep στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Από την επιστολή αυτή προκύπτει, όπως υποστηρίζεται, ότι η Mark Allen θεωρεί ότι έχει παραχωρήσει σε γαλλικές, βελγικές, ολλανδικές, γερμανικές και ιταλικές εταιρίες «exclusive distribution rights» (αποκλειστικά δικαιώματα διανομής) και ότι — παραθέτω — : «the rights for the sale and distribution of Prep under Prep trade mark in Italy is (sic) the exclusive rights and licence of Sirena» (τα δικαιώματα πωλήσεως και διανομής Prep υπό το σήμα Prep στην Ιταλία περιλαμβάνονται στα αποκλειστικά δικαιώματα και την άδεια της Sirena), δήλωση που, σε συνδυασμό προς άλλα χωρία της ίδιας επιστολής δείχνει, κατά τη Novimpex, ότι οι μεταβιβάσεις των δικαιωμάτων επί του σήματος στις οποίες προέβη η Mark Allen συνεπάγονται απαγόρευση εξαγωγής με προορισμό χώρα όπου επίσης μπορεί να χρησιμοποιείται το σήμα αυτό κατόπιν μεταβιβάσεως, ακόμα κι αν η χώρα αυτή είναι μέλος της Κοινής Αγοράς.

Στο πλαίσιο διαδικασίας του άρθρου 177 της Συνθήκης και λαμβανομένης υπόψη της γραμματικής διατυπώσεως των υποβληθέντων ερωτημάτων, το Δικαστήριο δεν θα μπορέσει, νομίζω, να κρίνει περί της ουσιαστικής αξίας αυτής της επιχειρηματολογίας.

Δεν πρέπει, όμως, άραγε να δοθούν στο ιταλικό δικαστήριο μερικές κατευθύνσεις σχετικά με την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, στην οποία ενδεχομένως θα πρέπει να προβεί προκειμένου να διευκρινίσει το αμφισβητούμενο αυτό ζήτημα της υποθέσεως που έχει επιληφθεί;

Νομίζω πως ναι, καθόσον μάλιστα, προκειμένου περί υποθέσεως η οποία ήχθη ενώπιον του ιδίου δικαστηρίου, η Επιτροπή έλαβε θέση επί προβλήματος αρκετά σχετικού με αυτό που ανέκυψε εν προκειμένω.

Επρόκειτο για μια υπόθεση σχετική με την εισαγωγή ηλεκτρικών ξυριστικών μηχανών με το σήμα Remington από μια εταιρία εισαγωγέων, την οποία επιχειρούσε να εμποδίσει ο δικαιούχος του σήματος στην Ιταλία, συγκεκριμένα η εταιρία «Remington Rand Italia» που παρήγε τέτοιες μηχανές.

Η Επιτροπή, επιληφθείσα κατά τη διάρκεια της δίκης, επισήμανε σύμφωνα με το Δελτίο των Κοινοτήτων αρ. 8 του 1969, σ. 40 έως 42, προς τις ενδιαφερόμενες εταιρίες ότι — παραθέτω — «η συμφωνία περί παραχωρήσεως αδείας χρήσεως σήματος, όπως είχε ερμηνευτεί και εφαρμοστεί από τα μέρη, δικαιολογούσε ορισμένες επιφυλάξεις ως προς το αν συμβιβαζόταν προς τις διατάξεις του άρθρου 85 της Συνθήκης. Πράγματι, η χρήση της συμφωνίας ως μέσου κατά του παράλληλου εισαγωγέα δεν είχε χαρακτήρα αντιδράσεως λόγω αντιποιήσεως, εφόσον και οι ηλεκτρικές ξυριστικές μηχανές που είχε εισαγάγει στην Ιταλία έφεραν νομίμως αυθεντικό σήμα Remington, αλλά είχε σκοπό να τον εμποδίσει να εισάγει στην Ιταλία ξυριστικές μηχανές που προέρχονταν από άλλες χώρες της Κοινής Αγοράς. Η συμφωνία, εφαρμοζόμενη κατ' αυτό τον τρόπο, εξασφαλίζοντας απόλυτη εδαφική προστασία στην εταιρία Remington Rand Italia, επηρέαζε το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και περιόριζε τον ανταγωνισμό σχετικά με τα εν λόγω προϊόντα επιδιώκοντας σκοπούς ξένους προς τη συνήθη λειτουργία του σήματος».

Η κατάσταση είναι, ασφαλώς, κάπως διαφορετική στην προκειμένη περίπτωση, καθόσον η εταιρία «Remington Rand Italia» ήταν θυγατρική της αμερικανικής εταιρίας, πράγμα που δεν φαίνεται να συμβαίνει όσον αφορά τη Sirena. Το δικαστήριο, όμως, του Μιλάνου που γνωρίζει βεβαίως αυτή την απόφαση, μολονότι ο μεταξύ των διαδίκων συμβιβασμός, που έγινε αφού έλαβε θέση η Επιτροπή, το απάλλαξε από το να συναγάγει τις συνέπειες αυτής της απόφασης, θα εκπλησσόταν ίσως λόγω του ότι το Δικαστήριο δεν του παρείχε καμιά οδηγία τέτοια ώστε να αντιληφθεί αν οι αρχές περί ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου στις οποίες στηριζόταν η στάση της Επιτροπής στην υπόθεση που επενθύμισα παραπάνω θεωρείτο από το Δικαστήριο ότι έχει ή ότι δεν έχει νομικό έρεισμα.

Προτείνω, επομένως, να διαφωτιστεί, τουλάχιστον συνοπτικά το ιταλικό δικαστήριο σχετικά με το περιεχόμενο των κοινοτικών διατάξεων τις οποίες θα θεωρήσει ενδεχομένως ότι πρέπει να λάβει υπόψη προκειμένου να εκτιμήσει την αξία της επιχειρηματολογίας που αναπτύσσει η Novimpex.

Μπορεί, νομίζω, το Δικαστήριο να περιοριστεί σχετικά σε τέσσερις διαπιστώσεις, πολλές από τις οποίες προκύπτουν από αποφάσεις του.

1. Συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές που οδηγούν σε στεγανοποίηση των αγορών στο εσωτερικό της Κοινότητας, εφόσον επηρεάζουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και εφόσον έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού ως προς τα οικεία προϊόντα, επιδιώκουν σκοπούς ξένους προς τη συνήθη λειτουργία του σήματος και, επομένως, στερούν από το δικαιούχο του την προστασία της οποίας θα απέλαυε είτε λόγω της συμφωνίας είτε λόγω εθνικών ρυθμίσεων.

Αυτή είναι κατ' ουσίαν η αρχή που έθεσε η απόφαση του Δικαστηρίου Grundig.

2. Προκειμένου να κρίνει το αντικείμενο και τα αποτελέσματα συμβατικών διατάξεων ή εναρμονισμένων πρακτικών κατά το

άρθρο 85, παράγραφος 1, το δικαστήριο δεν πρέπει να τις εξετάζει μόνον μεμονωμένα, αλλά πρέπει να λαμβάνει υπόψη και την ύπαρξη άλλων συμφωνιών ή πάσης φύσεως δεσμών μεταξύ των αντισυμβαλλομένων, καθώς και παρόμοιες συμφωνίες κατά το μέτρο που το σύνολο αυτών των συμφωνιών ή πρακτικών είναι σε θέση να περιορίζει τον ανταγωνισμό.

Έτσι έκρινε και πάλι το Δικαστήριο με την απόφαση «Société Brasserie de Haecht» της 12ης Δεκεμβρίου 1967, Recueil XIII-1967, σ. 525.

3. Προκειμένου να κρίνει αν συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές που συνεπάγονται εδαφική προστασία επηρεάζουν ή όχι το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και έχουν ή όχι ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού, το Δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη το πραγματικό πλαίσιο όπου τοποθετούνται αυτές οι συμφωνίες ή πρακτικές και ιδίως τη θέση των καταναλωτών στην αγορά των προϊόντων για τα οποία πρόκειται μέσα στη ζώνη που αποτελεί αντικείμενο της εδαφικής προστασίας.

Έτσι έκρινε και πάλι το Δικαστήριο με την απόφαση Frank Völk της 9ης Ιουλίου 1969, Recueil XV-1969, σ. 295.

4. Τέλος, πρέπει, νομίζω, να προστεθεί, σε απάντηση του πρώτου ερωτήματος που υπέβαλε το δικαστήριο του Μιλάνου, ότι το άρθρο 85 της Συνθήκης, όπως εξάλλου και το άρθρο 86, επιδέχονται εφαρμογή ακόμα κι αν οι συμφωνίες που προκάλεσαν τις διαφορές έχουν συναφθεί πριν από την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης ή των κοινοτικών κανόνων, εφόσον οι συμφωνίες αυτές συνεχίζουν να παράγουν αποτελέσματα και μετά από την έναρξη αυτή της ισχύος.

Το χρονικώς πρότερο ή ύστερο συμφωνιών, που μπορεί να εμπίπτουν στα άρθρα 85 και 86, σε σχέση με τη Συνθήκη ή τους κοινοτικούς κανόνες παραγώγου δικαίου δεν έχει, νομίζω, συνέπειες παρά μόνον ως προς τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων έναντι της Επιτροπής και ως προς τις εξουσίες της τελευταίας όσον αφορά τις συμφωνίες αυτές. Δεν επηρεάζει, αντίθετα, την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1 και του άρθρου 86 όσον αφορά τις συμφωνίες που συνήφθησαν μετά την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης ή των κοινοτικών κανόνων παραγώγου δικαίου.

III — Απομένει τώρα το τρίτο σκέλος της απαντήσεως που προτείνω να δοθεί στο ιταλικό δικαστήριο και που θα πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να του παράσχει ορισμένα στοιχεία σχετικά με τον τρόπο κατά τον οποίο η άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος μπορεί να επηρεάζεται από τις διατάξεις του άρθρου 86 της Συνθήκης.

Ως προς το ζήτημα αυτό, προτείνω στο Δικαστήριο να μην απομακρυνθεί από τη σχετική συνοπτικότητα της απόφασής του Parke Davis, η οποία πραγματεύεται το ίδιο ζήτημα από τη σκοπιά της ευρεσιτεχνίας.

Ασφαλώς το Δικαστήριο θα έχει μια μέρα την ευκαιρία να το εξετάσει αναλυτικά και ιδίως να λάβει θέση όσον αφορά την έννοια της δεσπόζουσας θέσης σε σχέση με αυτό που κατά τη σύγχρονη αγγλοσαξονική ορολογία του δικαίου των συμπράξεων αποκαλείται «the relevant market» (η οικεία αγορά).

Δεν νομίζω όμως ότι αυτό πρέπει να γίνει σήμερα, για δύο λόγους: αφενός, διότι ή το ιταλικό δικαστήριο δεν το ζητεί και, παρόλο που μνημονεύει το άρθρο 86 στο ερώτημά του, ενδιαφέρεται κυρίως, όπως δείχνει η διατύπωση του όλου ερωτήματος, για το άρθρο 85· αφετέρου, διότι οι παρούσες συνθήκες, υπό τις οποίες επιληφθήκατε της υποθέσεως στο πλαίσιο του άρθρου 177 της Συνθήκης, δύσκολα θα επέτρεπαν την έρευνα των πολυάριθμων ζητημάτων που εμπλέκονται στον ορισμό της εννοίας «relevant market».

Στηριζόμενος στις αποφάσεις Grundig και Parke Davis, προτείνω συνεπώς να δοθούν απλώς οι ακόλουθες ενδείξεις:

Η απαγόρευση του άρθρου 86 προϋποθέτει τη συνύπαρξη τριών στοιχείων: ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης, καταχρηστική εκμετάλλευσή της και ενδεχόμενη δυνατότητα να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

Αν και το δικαίωμα επί του σήματος εξασφαλίζει στο φορέα του ιδιαίτερη προστασία στο πλαίσιο ενός κράτους, αυτό δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι η άσκηση των δικαιωμάτων που γεννώνται κατ' αυτόν τον τρόπο φανερώνει συγκέντρωση των παραπάνω τριών στοιχείων.

Δεν θα συνέβαινε το αντίθετο παρά μόνον εάν η άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος εκφυλιζόταν σε καταχρηστική εκμετάλλευση αυτής της προστασίας.

Κατά συνέπεια, δεδομένου ότι η ύπαρξη του δικαιώματος επί του σήματος είναι επί του παρόντος ζήτημα καθαρά εσωτερικής νομοθεσίας, μόνη η άσκησή του θα μπορούσε να εμπίπτει στο κοινοτικό δίκαιο σε περίπτωση που θα οδηγούσε σε δεσπόζουσα θέση, της οποίας η καταχρηστική εκμετάλλευση θα ήταν ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

Προτείνω, επομένως, στο Δικαστήριο να αποφανθεί ότι:

1) Η ύπαρξη των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η νομοθεσία κράτους μέλους υπέρ του δικαιούχου σήματος δεν επηρεάζεται από τις απαγορεύσεις των άρθρων 85, παράγραφος 1, και 86 της Συνθήκης.

Εν τούτοις, η καταχρηστική άσκηση των δικαιωμάτων αυτών, η οποία υπερβαίνει το σκοπό για τον οποίο αναγνωρίστηκαν, επισύρει τις συνέπειες των περί ανταγωνισμού διατάξεων του κοινοτικού δικαίου.

2) Οι συμβάσεις με τις οποίες μια επιχείρηση παραχωρεί οριστικά ή για περιορισμένο χρονικό διάστημα αποκλειστική χρήση σήματος σ' ένα κράτος μέλος δεν συγκεντρώνουν, λόγω της φύσεώς τους και μόνον, τα στοιχεία που

δημιουργούν ασυμβίβαστο προς την Κοινή Αγορά που προβλέπει το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 85, παράγραφος 3, είναι, ωστόσο, δυνατό, ανεξάρτητα από το χρόνο συνάψεώς τους, να εμπίπτουν στις απαγορεύσεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, εάν, κατόπιν εξετάσεώς τους είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό προς άλλες συμφωνίες, εικάζεται, επί τη βάσει συνόλου αντικειμενικών νομικών και πραγματικών στοιχείων, ότι μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και ότι έχουν, είτε ως αντικείμενο είτε ως αποτέλεσμα, την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού.

3) Η άσκηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η εθνική νομοθεσία υπέρ των δικαιούχων σήματος δεν εμπίπτει καθεαυτή στο άρθρο 86 της Συνθήκης, παρά μόνο σε περίπτωση καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης.